

Nükleer Savaş Sonrası ve Eczacılığın İşlevleri

Ecz. Ertuğrul KANTARCI

Patlayan bir nükleer bombanın, gerek patlama anında, gerekse patlama sonrasını izleyen uzun bir dönem boyunca, toplumsal yaşama, doğal çevreye ve insan elinin ürettiği herşeye yönelik olumsuz etkilerinin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu olumsuz etkilerin en çarpıcı olanı, toplu ölümler ve yaralanmalardır. Söz konusu etkiler, yalnız bunlarla kalmamakta, patlamadan uzun yıllar sonra bedensel yıkımların yanında, toplum yaşamında önemli psikik sorunlar biçiminde varlığını sürdürmektedir. Yani insanlar patlamanın etkilerini, ya tamamen ortadan kalkarak bir defa yaşarlar, ya da bedensel ve ruhsal sorunların sürekliliği anlamında yaşamları boyunca binlerce kez yaşarlar.

Nükleer patlamanın etkileri, insan ürünü olan çevre ile doğal çevrede, çözülmesi çok güç, karmaşık ve yaşamsal sorunlar ortaya çıkarır.

Söz konusu etkilerden basınç dalgası, ısı dalgası ve kısa sürede ortaya çıkan ani ışınma-radyasyon etkileri ile daha ilk başta ilaç üretim alanları ve çeşitli hammadde kaynakları yararlanılamaz duruma gelir. Varolan droglar ve hammaddeler bozulur. En önemli ilaç hazırlamada kullanılan bir madde olan suyun radyoaktif serpinti ile kirlenmesi ilaç üretimi sürecini önemli ölçüde olumsuz olarak etkiler.

Diğer yandan ilaç üretiminin en önemli birimlerinden olan ilaç fabrikaları ve ilaç üretim laboratuvarları daha ilk başta güçlü basınç dalgası ile yıkılacaklar ve kullanılmaz duruma geleceklerdir. Bu yıkımdan kurtulmuş fabrika ve laboratuvar ise nükleer patlamanın kısa sürede ortaya çıkan ani ışınma-radyasyon etkileri ya da uzun süreli ışınma-radyasyon et-

tezler arařtırmalar incelemeler tez

EN BÜYÜK...
EN DENEYİMLİ.

kileri ile radyoaktif kirlenmeye uğrayacaklardır. Radyoaktif kirliliği olan bir yerde, özellikle ilaç üretiminin olanaksızlığı çok açıktır.

Öte yandan, üretilmiş ilaçların yıkımı ya da kullanılabilir duruma gelmesi de kaçınılmazdır. Bu olay, fabrikalardaki, ecza depolarındaki ve eczanelerdeki ilaç stoklarını kapsayacaktır. İlaçların bir bölümü, öncelikle, basınç ve ısı dalgası ile tahrip olacaktır. Geriye kalan bölümü ise kısa ve uzun süreli radyasyon etkileri ile radyoaktif kirlenmeye uğrayacaklardır. Böylece kullanım değerleri kalmadığı gibi, korunması gereken maddeler durumuna geleceklerdir.

İlaç üretim ve dağıtım birimlerinin yıkımı ve kullanılabilir duruma gelmesinin yanı sıra; teşhis ve tedavi merkezlerinin ya bütünüyle tahribatı, ya da teşhis ve tedavi sürecinde kullanılan araç ve gereçlerin kullanılabilir duruma gelmesi önem taşıyan birçok ilacın kullanımında engeller.

Bu sonuçlar kadar önemli olan diğer bir sonuç da, sağlık personelinin, önemli sayısal oranlarda, yaşamalarını yitirmeleri ve çalışamaz duruma gelmeleridir.

Nükleer bir savaş sonrası ortaya çıkan sağlık sorunları, çok daha fazla sağlık personelinin çalışmasını gerektirir. Bu sağlık sorunları «...ağır bulantı, kusma, halsizlik, kanamalar vb. gibi şikayetlerle süren çeşitli derecelerdeki radyasyon belirtileri, şoklar, vücut, yüz, göz yanıkları, geçici ya da sürekli körlükler, kadınlarda ağır kanamalar, gebelerde düşüklükler, kafatası kırıkları, bilinç bozuklukları, sinir kesileri, felçler, ağrılı şikayetler, ...ve tüm bunların üstüne pek çok cerrahi girişim, ameliyat zorunluluğu... Belki tüm bunlardan da önemli ve zor olanı, bunların ameliyat sonrası bakımları... Serum, antibiyotik, hatta temiz su bulma zorluğu... ya da olanaksızlığı...

Bir nükleer bombanın patlamasından sonra ortaya çıkan radyasyonlar, insanların en çok, çeşitli mikroplara karşı dirençlerini, bağışıklıklarını sağlayan akkan hücrelerini, trombositlerini ve bunların çoğunun

üretim yeri olan kemik iliğini tahrip ettiklerinden, radyasyon etkisinde kalanlarda, bunlar şayet hemen ölmemiş ve de hala yaşamayı sürdürüyorlarsa, ağır mikrobik hastalıklar, kanamalar ve bunlarla koşullu büyük salgınlar ortaya çıkmaktadır...

Amerika Birleşik Devletleri'nden, iki ünlü araştırmacı, Abrams ve Kaenel, bu dirimsel noktaya değinmişler ve bir nükleer bomba patlaması sonunda, yaşayabilenlerin en az, yüzde 15 ile 25'inin izleyen günlerde ortaya çıkacak salgın hastalıklardan yitireceğini belirtmişlerdir.

Tüm bunlara, ayrıca, ağır yanıklar sonucu ortaya çıkacak yangınlar-iltihaplar-infeksiyonlar ve şoklar eklenince genel durum gerçekte çok daha olumsuz boyutlara ulaşacaktır.

Bu tür salgın hastalıklara tutulmuş ya da ağır yanıkları olanların kurtulmaları için, bunların, haftalar ve aylar boyu ameliyathane salonlarından bile çok temiz-steril özel bakım odalarında, sürekli serum ve antibiyotik tedavisi altında tutulmaları gerekmektedir...» (1) kabaca böyledir. Böylesine çok boyutlu ve karmaşık sağlık sorunlarının çözümü sürecinde, bir sağlık personeli olarak eczacılara iş düşeceği çok açıktır.

Bir nükleer savaş sonrası, ilaç üretiminin yeniden ve sağlıklı bir biçimde düzenlenmesi, ilaçların planlı bir biçimde dağıtımının sağlanması ve hastalara sonuç alıcı bir biçimde ulaştırılmasını/verilmesini zorunlu kılan böylesi bir ortamda, öncelikle bu sorunların aşılmasında eczacılara gerek duyulacaktır. Çünkü, ortamın gereksinimleri ile eczacılığın işlevleri çakışmaktadır. «...hastalıkların teşhis ve tedavisinde ve hastalıklardan korunmada kullanılan doğal ve sentetik kaynaklı ilaç hammaddelerinden hareketle, değişik farmasötik tipteki ilaçların hazırlanmasını, ilacın analiz yöntemlerini, farmasötik etkisinin devamlılığını, ilacın hastaya sunulmasını, emniyet, etkinlik ve maliyet bakımından en iyi biçimde kullanılması amacıyla gözetimini, ilaç ile ilgili standardizasyon ve kalite güveninin sağlanmasına yönelik eğitimi veren;

tezler arařtırmalar incelemeler tez

Nükleer Savaş Sonrası
ilaç kullanımı sonucu gerek birey gereksede toplum ölçeğinde ortaya çıkan çok yönlü sorunlara çözüm getirilmesinin esaslarını...» (2) biçiminde ortaya koyabileceğimiz eczacılığın işlevlerini, eczacılar yerine getireceklerdir. Daha doğrusu öyle olması gerekir, Öyle olması gerekir, Öyle olması gerekir, ama, öyle olur mu?..

Olması, bir çok koşula bağlıdır.

Nükleer savaş yaşamış eczacıları iki ana guruba ayırabiliriz. Birinci gurup, savaştan sağ çıkamamış eczacılardır. Bu eczacıların birikim ve emeklerinden yararlanılamayacağını belirtmek/ortaya koymak çocukların bile yapabileceği birşeydir. İkinci gurup ise savaştan sağ çıkan eczacıları kapsar. Bu eczacıların bir bölümünün de, savaştan bir süre sonra yaşamlarını yitireceğini yaşanan deneyler göstermiştir. Birşeyler yapabilecek olanlar ise geride kalanların ancak bir bölümü olacaktır. Çünkü, yaşamları boyunca bedensel ve ruhsal sorunlarla yürümek zorundadırlar. Ne ölçüde kendi sorunlarını aşıp, savaşın sonuçlarını tamir etmeye kendilerini verebileceklerdir? Bütün bunların aşılması da yetmeyecektir.

Geride kalan eczacıların karşısında, açıkçası, ilaç sanayinin yeniden kurulması durmaktadır, bu kez... Radyoaktif kirlenme nasıl aşılacaktır? Kullanılabilir droglar, nerelerde elde edileceklerdir. Sentetik hammadde kaynaklı ilaçların, radyoaktif kontaminasyondan uzak tutulup üretimi nasıl gerçekleştirilecektir.

Kısacası, yetersiz bir eczacılar topluluğu, o ana dek hiç karşılaşmadığı bir sorunlar yumağının çözümü ile karşı karşıya kalacaktır.

İşlevlerini yerine getiremeyen bir eczacılık ve eczacılar topluluğu... Nükleer savaşın bir sonucuda bu olacaktır, hiç kuşkusuz...

İşlevsiz olmak, bir anlamda, «olmamak» demektir. Sonuç: «Yok olan bir eczacılık...»

O halde bir soru daha soralım: «Neden böyle olsun?» Buna yanıtımız çok açık olacaktır, hiç kuşkusuz: «O l m a s ı n !.»

Çünkü, eczacıların da yaşamsal çıkarları bunu gerektiriyor. Raslantısal bir yanıt değil, bu... Nükleer savaş ve dolayısıyla nükleer savaş hazırlıkları eczacıların yaşamsal çıkarlarını olumsuz bir biçimde etkiliyor.

Bu noktada bir soru daha sorabiliriz: «Genel olarak savaş tehdidi özel olarak da nükleer savaş tehdidinin maddi temelleri nelerdir?»

Soru sormayı sürdürüelim: «Söz konusu maddi temeller ne ise, eczacıların, bunlara karşı neler yapması gerekir?»

Soru sormayı sürdürüelim: «Söz konusu maddi temeller ne ise, eczacıların, bunlara karşı neler yapması gerekir?»

Bunlar, üzerinde düşünülmesi gereken sorulardır. Mesleğine, çağına ve kendine karşı sorumluluk duyan her eczacının bir görevidir, bu...

Bunlar, üzerinde düşünülmesi gereken sorulardır. Mesleğine, çağına ve kendine karşı sorumluluk duyan her eczacının bir görevidir, bu...

Gelecek sayımızda bu soruların yanıtlarını vermeye çalışacağız.

(1) TEBER, Serol, NÜKLEER SAVAŞ ve Gezegenin Biyolojik İklimsel Yıkımı, DE Yayınevi, 1985, İstanbul, s: 75-76

(2) 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun Tasarısı, madde: 3, aktaran: TEB 21. Dönem Merkez Heyeti Çalışma Raporu, 1985, Ankara, s. 230